

Vagonlakók, hajléktalanok.

Mikor 1919. év őszén idegen katonák részvételén őrizete és felügyelete alatt sokezer menekült szorongott a budapesti pályaudvarok előtti térségeken, akkor határoztuk el néhányan, kiket a szűkebb házi kötelek fűttek ehhez a rettentő nélkülözések közti szinylődő tömeghez, hogy megpróbálunk sorsukon segíteni.

Azóta csaknem teljes öt esztendő telt el s az a férfi, ki akkor e kicsiny, félhivatalos vállalkozás élére állott, ma az ország kormányát tartja kezében, de a feladat, mely akkor szinte megoldhatatlannak látszott, még ma sem veszített sokat nagyságából. Igaz, hogy a vagonlakó családok száma akkoriban 2000—4800 között ingadozott, ami 10—20.000 léleknek felel meg, ma pedig a fővárosban nincs vagonlakó s a vidéken is inkább butorok beraktározására szolgál az a pár száz vasuti kocsi, sem mint lakasul, de azért ma is még mindig 300 család van tömegszállításokon, emberhez nem méltó módon bezsúfolva s még mindig circa 1000 család él olyan fabarakkban, melynek tetijén is folyik be az eső s a talajviz is áztatja a szobák padlózatát. 1300 család elég tekintélyes szám, de mi az ahhoz a 352.000 lélekszámhoz, amennyi menekült hivatalos törzskönyvi adatok szerint az Országos Menekültügyi Hivatal útján elhelyezésre, lakáshoz és egzisztenciához jutott.

Junius hó végén feloszlik a Menekültügyi Hivatal és ez alkalomból nem lesz érdektelen, ha azzal a kérdéssel foglalkozunk, vajjon marad-e még olyan megoldatlan feladat, mely elintézésre vár? Van-e még beköltözés s várható-e ez a közeljövőben? A kormány még 1921-ben általános beköltözési tilalmat állított fel, melyet időről-időre megújít. Csak a legkivételesebb esetekben ad engedélyt a letételepedésre s csak olyanoknak, kiknek eleve biztosítva van elhelyezkedése, lakása, megélhetése. E szigorú és sokszor csaknem kegyetlen intézkedésre eminens szükség volt, különben a lakástalanok száma ismét a fantasztikus számok birodalmába nőtt volna és újból vasuti kocsik ezrei állanának az állomásokon, akadályozva a forgalmat és elvonva a gazdasági cirkuláció egészséges folyamata elől a közlekedési eszközöket. De ha nincs is nagyszámu beköltözés, beszívargás mégis van. Az optiót gyakorlottak, a cserefogások, a politikai menekültek, az erőszakos intézkedések külföldi áldozatai előtt néha fel kell emelni a határt záró sorompókat s e tekintetben nehéz és súlyos mérlegelés tárgyává tétetik minden konkrét eset. Ilymódon is havonta néhány család beköltözik, de ezek már nem vagonokba, hanem előre biztosított lakásokba költöznek. Ez az adminisztráció fennmarad július 1-e után is, de ezt a Menekültügyi Hivatal helyett a népjóléti és munkaügyi minisztérium illetékes ügyosztálya fogja végezni. Ugyanez fogja ellátni az optiós nyilatkozatok, illetve kedvezményes visszahonosítási ügyekben a véleményezést és még sok más ügy intézését, melyet eddig különböző rendeletek és minisztertanácsi határozatok alapján az Orsz. Men. Hivatal végzett.

A hivatal elköltözik s eddigi helyiségei visszakérülnek a törvényes rendelkezések szerint a lakásügyi hatóságok intézkedési körébe.

Az Orsz. Men. Hiv. első vezetője gróf Bethlen István volt, ki mellett adminisztratív vezetőként fennállása óta csekélységem működött. A régi tisztviselők közül már alig van 2—3 a hivatal kötelékében, a többi más szolgálati ágakban helyezkedett el, kivált az állami szolgálatból. A létszámcsökkenés iskolapéldája e hivatal megszüntetése, mely összes vidéki kirendeltségeivel együtt munkája legnehezebb idejében csaknem 300 alkalmazottat foglalkoztatott, melyből jelenleg csak 15 végzi a likvidáció munkáját, a többi már elbocsáttatott.

Ha a menekültek ügyének további adminisztrációja jórésztben feleslegessé is vált, de nem áll ilyen kedvezően a hajléktalanok ügye. Ez a nagy és égető probléma ma is aktuális. Bár a helyzet sokat enyhült s főleg üzlethelyiség, iroda és nagylakás bőséggel van és megszerezhető, kislakásokban igen érezhető a hiány. Pontos adatok a dolog természete szerint nincsenek, mert egyrésze a cseréknek burkolt formában történik, de azért körülbelül havonta 1000 család adja át lakását kisebbért cserébe, sokszor igen magas lelépési díjak mellett. Az új lakásrendelet ezt most nem tekinti büntetendő cselekménynek s így a helyzet annyiban javult, hogy több jut a lelépési díjból a lakónak, mint a közvetítőknek.

Az utolsó ügyek egyike volt, melyet a büntető hatóság letárgyalt április hó végén, hol egy nagyakásért a boldog lelépő csekély egy milliárdot kért volna, mint ezt a feljelentőknek valószínűsítienie sikerült, bár bizonyítania nem. De lege ferenda a jogászok számára igen érdekes kérdés lehet annak megajjtása, hogy fordul vissza minden szociális védelem, mely a kis egzisztenciák számára készül, ha általánosítottatik s visszaéléssé fajul s teszi abszurdummá a helyes alap gondolatot. Egymilliárdos lelépési díj és több száz milliós átruházási összegek, ezekre nem gondolhatott a gazdaságilag gyengébb osztályok legelkesebb védelmezője sem.

A hajléktalanok száma a fővárosban eléri a hétézret. Ezekből egy rész az utcán, dűledező romok között (ilyen van több mint 500), iskolák termeiben, istállóiban, ólakban és szivasségi lakásokban húzódik meg. A másrésze pedig jogilag hajléktalan, de facto azonban nem lehet a kiköltötési ítéleteket végrehajtani, mert nincs üres lakás, ahová át lehetne költöztetni őket. Ez a momentán szükség tehát. 7000 lélek = 1500 család = 1500 lakás.

Ebből az állam az idén felépit 600-at, még min-

dig marad 900, mely a magántevékenység számára elég tekintélyes feladat volna. Ez a szám nem is fog felépülni, hacsak a közgazdasági helyzet jelentékenyen meg nem javul s újból a tőzsdei nyereségek egyrésze az építkezési spekuláció felé nem fordul.

Ez azonban az 1924. év mérlege. Mivel pedig minden évben 1.2% (egy egész kéttized százalék) új lakás szükséges, ami Budapesten 200.000 lakást véve, 2400 új lakást jelent, már a jövő évben ennyivel nő a szükséglet.

Erőteljes építkezés szükséges tehát itt is, mint a világon minden nagy városban. Bécsben 25.000 új lakást terveznek 5 év alatt, ami, tekintve, hogy Bécs kétszer akkora, mint Budapest, évi 5000 lakást véve, éppen 1.2%-a a meglevő lakásnennyiségnek. Anglia — ha igazak az ujsághírek — két és félmillió új lakást szándékszik 15 év alatt építeni és Amerikában több nagy városban most bontják le a háború előtt épített régibb típusu lakástelepeket, hogy helyükbe

5—6-szorta több új lakást magukban foglaló felhőkarcolókat emeljenek.

Mi nem követhetjük e példákat, mivel igen szegények vagyunk és azért sem, mert a legjobb időket elmulasztottuk, de azért legalább még 3 éven keresztül évi 1000 kislakást feltétlenül termelni kell, hacsak azokat akarjuk fedél alá juttatni, akik felett a nem javított házak összedőltek s azokat, akik bírói ítélet folytán válnak hajléktalannokká. Ez a probléma jó ideig még állami feladat marad, mert a magántőke csak a teljes gazdasági szabadság idején s az új jelzálogkölcsonők folyósításával egyidejűleg fog ismét lakásépítéshez fogni.

Ez közgazdasági törvényszerű konzekvencia lévén, ezen nem lehet sem az érdekképviselők háboruszkodásával, sem rendeletekkel változtatni. Segíteni meg pláne csak építkezéssel lehet.

Br. Petrichevich-Horváth Emil

népjóléti és munkaügyi államtitkár.